

1940. november 2. hete.

Számolás és mérés.

VI. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A hitel.

Nevelési cél: A termelési hitel előnyei.

I. *Előkészítés.* a) Számonkérés. A pénzről tanultak felújítása.

b) Célkitűzés. Minden termeléshez pénz szükséges. Mivel ez nincs meg minden vállalkozónak mindig a kellő mennyiségben, azért a vállalt munkára hitelt vesz fel. Beszéljünk ma a hitelről.

II. *Tárgyalás.* a) A hitel fajtái. Aki hitelbe ad el árut, vagy pénzt ad kölcsön, az *hitelező*. Aki hitelbe vásárol, vagy pénzt vesz kölcsön, az *adós*. A hitelező azért hitelez, mert bízik az adós fizető ígéretében. Esetleg más valaki is kötelezheti magát, hogy az adós helyett, ha az nem fizet, az adósságot átvállalja; ez a *jótálló* vagy *kezes*.

Többféle hitelt ismerünk. 1. *A hitel biztosítéka szerint* van személyi hitel, ha a hitelezőnek nincs más biztosítéka, mint az adós és a jótállók fizető ígérete; 2. *dologi hitel*, ha a hitelező valamilyen tárgyat kap biztosítékul. A biztosítékul adott tárgyat *zálognak* nevezzük. A zálog lehet ingótárgy (pl. ékszer, butor, árú, stb.); ez a *kézizálog-hitel*. Lehet a zálog ingatlan is (pl. ház, föld, bánya) ez a *jelzáloghitel*. Az ingatlan elzálogosítása úgy történik, hogy a hitelező követelését följegyzi a telekkönyvbe.

A hitel biztosítéka lehet fizetést ígérő okirat is. Az ilyen okiratot hitelpapírnak nevezzük. Ilyenek a váltó és az értékpapírok.

b) *A hitel célja szerint* lehet 1. fogyasztási hitel, ha valaki azért kér hitelt, mert nincs elegendő jövedelme a megélhetéshez; 2. termelési hitel, ha az adós a kölcsönvett pénzt (árút) üzletébe vagy vállalatába fekteti; az ilyen hitel hasznos, mert elősegíti a termelést.

c) *A hitel tárgya szerint* lehet 1. áruhitel, ha a vevő az árut nem a vásárláskor, hanem meghatározott idő múlva fizeti ki; 2. pénzhitel, ha valaki készpénzt vesz kölcsön.

d) *A hitelnél használatos fogalmak.* A kölcsönzött összeget *tőkének* nevezzük. Az adós a kölcsönvett tőke használatáért kamatot fizet a hitelezőnek. A kamat nagyságát a kamatláb fejezi ki. A kamatláb száz pengő tőkének 1 évi kamata. A kamatláb nagysága a gazdasági viszonyoktól függ. Jó gazdasági viszonyok között sok tőke áll rendelkezésre, tőkében nagy a kínálat, tehát a kamatláb alacsony. Aki túl magas kamatot szed, az uzsorás. Az ilyen hitelező kihasználja az adós szorult helyzetét vagy könnyelműségét. Ezzel az adóst anyagilag tönkre is teheti és ezért a törvény az uzsorát szigorúan bünteti.

e) *Hitelintézetek.* Hitelek közvetítésével foglalkoznak a bankok, a takarékpénztárak, a hitelszövetkezetek.

A bankok olyan vállalatok, amelyek pénzhitel közvetítésével foglalkoznak. Legfontosabb üzletáguk a betétüzlet, a váltóleszámtolás és a záloghitel. A takarékpénztárak fő üzletága a takarékbetétek gyűjtése és gyümölcsöztetése; a nagyobb takarékpénztárak ugyanazon üzletágakkal foglalkoznak, mint a bankok. A takarékbetétekkel foglalkozó pénzüintézetek közül legjelentősebb a Postatakarékpénztár; ennek központja Budapesten van, de takarékbetétet minden postahivatalnál lehet befizetni. A hitelszövetkezetek az üzletrészekből álló alaptőkéjüket, valamint a takarékbetétekből összegyűjtött tőkéket fordítják hitelnyújtásra. A hitelszövetkezetek működését az Országos Központi Hitelszövetkezet ellenőrzi.

A pénzüintézetek a betétek gyűjtésével elősegítik a takarékoságot és az apró betétekből összegyűjtött hatalmas tőkéket hitel formájában a gazdasági élet rendelkezésére bocsátják. A nyújtott hitel után nagyobb kamatot szednek, mint amilyet a betevőknek adnak; ez a különbözet a nyereségük. A betétekről a pénzüintézet betétkönyvet ad, amelybe feljegyzik a befizetéseket, a visszafizetéseket és félévenként a kamatot. (Takarékbetétkönyv szemléltetése és megbeszélése.)

III. Összefoglalás. A hitel fajairól (célja, tárgya, biztosítéka szerint) a hitelnél használatos fogalmakról s a hitelintézetekről tanultak összefoglalása.

1940. november 3. hete.

Számolás és mérés.

VII. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A pénz és pénzrendszerünk.

Nevelési cél: A pénz értékmérő, annak megbecsülése.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A múlt órai anyag felujtása.

b) Célkitűzés.

II. Tárgyalás. a) A pénz és valuta. A műveltség alacsony fokán az emberek a tárgyak kicserélésével szerezték meg szükségleteiket. Ma a pénz általános csereeszköz, értékmérő és törvényes fizetési eszköz. Általános csereeszköz, mert mindenért elcserélhetjük, értékmérő, mert vele határozzuk meg a tárgyak és szolgáltatások értékét, törvényes fizetési eszköz, mert elfogadása kötelező.

E hármas célra csak olyan anyagok alkalmasak, amelyeknek állandó és általánosan elismert értékük van. Ilyenek a nemesfémek, különösen az arany. Az arany nem rozsdásodik, könnyen felismerhető, könnyen szállítható, kisebb darabokra osztható vagy nagyobb darabokba egyesíthető, anélkül, hogy értéke ezáltal megváltozna, és nehezen hamisítható. Ezért a művelt államokban nemesfémekből, többnyire aranyból készítik a pénzt, érmék alakjában. A pénzérmék feliratokkal és domborművekkel ellátott lapos korongok.